

Förtroligt.

IV

25
Kjöbenhavn's Lapfront

1900.

(Foredrag holdt i Solskudmandselskabet 22/1 1901)

Trotroligt

W
Kjöbenhavn's Lofront
1900.

(Foredrag holdt i Løiuütnantsselskabet d 22 Januar 1901.)

W. M. M. M.

Jeg kunde anføre forskjellige Grunde, som Anledning til at jeg har ønsket at holde dette Foredrag, men jeg skal ikke foregribe mine Slutninger, og kun anføre at Emnet jo maa siges at være aktuelt iaar, da omtrent $\frac{1}{3}$ af Officerskorpset, vil komme til at deltage i Angrebs og Forsvarsøvelserne paa Søfronten.

Hvad der først gav mig Tanken derom var, at der ifjor her i Selskabet blev fremsat den Anskuelse, som jeg traer deles af ikke faa af Marinens Officerer, at Søfrontens Forsvar maa ansees at være saa stærkt, at det er usandsynligt at den vil blive angrebet.

Tillid til egne Kræfter er jo en meget god Ting, men jeg traer nu alligevel, at en nogenlunde rigtig Vurdering af vort Forsvar er heldigere end den Slags Illusioner.

At min efterfølgende Fremstilling, hvor jeg kommer til at afhandle Angreb paa og Forsvar af Søfronten muligvis vil sarne Tilslutning, er jeg forberedt paa; ogsaa hos Folk der ifølge deres Stilling maa ansees at have Indsigt i disse Forhold, lad mig dog for at forebygge Misforstaaelse tilføie, at jeg ikke hermed sigter til Chefen for den flydende Defension. jeg gjør nemlig for Tiden Tjeneste ved Defensionen, og hvis ikke i hvert Fald i alt Vesenligt, mine Anskuelser faldt sammen med min Chefs, vilde jeg slet ikke have kunnet holde dette Foredrag.

Forøvrigt vil jeg bede Hr. betragte mit Foredrag som fortroligt, ikke fordi det indeholder Op-

lysninger, som ikke ere Dem alle velbekjendte, men fordi det, ved at refereres i Brudstykker kan blive misforstaaet, og brugt akkurat i den modsatte Hensigt af den, hvori det er fremkommet.

Jeg kunde synes at fjerne mig lidt vel langt fra mit egentlige Emne ved først i korte Træk at omtale:

Forsvarssagens Histori saavidt den angaar.

Løbepastringen, men jeg kan ikke godt forbigaa dette Afsnit, fordi jeg i de forskellige sagkyndige Udtalelser, der foreligge om denne Sag, finder Støtte for min Vurdering af den nuværende Befæstning, og Hjælp til Forstaaelsen af hvad der kræves, og den er ogsaa paa anden Maade lærerig.

Materialiet til dette Afsnit har jeg for Høiesterpartens Vedkommende erholdt til Laans ved Kommandør Zachariae's Velvillie, men paa Grund af Omstændighederne, har jeg kun kunnet erholde de paaagældende Aktstykker og Bøger til Laans enkeltvis ad Gangen, hvad der har udelukket, at jeg har kunnet søge tilbage i Sagen, en Omstændighed der har kunnet skade Tyldigheden af Sammenhængen i min Fremstilling, men jeg troer at kunne sige ikke dens Paalidelighed i det Store og Hele. Jeg anfører det kun som Forhaands Undskyldning, hvis man skulde savne Klarhed i det Efterfølgende.

Et andet Forbehold vil jeg gjerne tage; jeg fremkommer ikke med denne Fremstilling med det Formaaet at öve Kritik, men det er klart, at man ikke kan fremstille Forsvarssagens Histori for de sidste 40 Aar, uden at Fremstillingen indirekte vil forme sig som en Kritik, baade til højre og venstre, overfor de der havde Ansvaret for Udviklingen; fra enhver direkte - det vil sige personlig - Kritik troer jeg at kunde afholde mig. -

Løbefæstningens tidligste Historie er der ingen Anledning til at komme ind paa, den findes jo forøvrigt fyldigt beskrevet i det Skrift „Løbefæstningen“ der blev udarbejdet af Kaptajn Schultz, saavidt jeg ved, ved Sø-Artilleriet, for nogle Aar siden. Jeg skal begynde med Aaret 1858.

En stor Del af den nuværende Løbefæstning — nemlig Trekroner, Lynetten, Mellemfortet og Provostenenskylders Loven af 31 Marts 1858 sin Tilværelse. Med Undtagelse af Mellemfortet vare disse Forter jo nok tilstedetidligere, men i mere eller mindre ufuldkommen Tilværelse.

Den nævnte Lov af 1858 bevilligede i Alt: $7\frac{1}{2}$ Mill. Kr. til følgende Forter: 1 Stubbefort, Trekroner, Lynetten, 2 Mellemforter og Provostenen.

Af de bevilgede Penge blev der imidlertid kun forbrugt $3\frac{1}{2}$ Mill. Kr., og det gik til paa følgende Maade: 2 Aar efter Lovens Vedtagelse, altsaa i 1860, blev man betænkelig i Anledning af Indførelsen af riflet Skyts, overfor hvilket man anslog Bombardementsgrændsen til 10.000 Alen, medens den tidligere havde været ansat til 6000 Alen, og en i den Anledning nedsat Kommission gav derfor Forslag om at indskrænke Planen af 1858, bl. a. ved at udelade Stubbefortet og det ene Mellemfort, og i Stedet bygge et Fort paa Middelfrunden. Forslaget blev tildels fulgt, man vedtog Indskrænkningerne, men — undlod at bygge Fortet paa Middelfrunden, og sparede saaledes sine Penge.

Saaledes gik det altsaa til, at vi heller ikke dengang fik et Stubbefort, der første Gang blev vedtaget i 1786, og som vi dog savne den Dag idag.

Laavel fra 1864 som fra 1868 og 1869 foreligger der atter Betænkninger, dels fra Ingeniørkorpset, dels fra forskellige Kommissioner om Tilværelsen af femskudte Forter paa Søfronten, thi Bombardementsgrændsen regnede man som sagt nu til 10.000 Alen, efter Indførelsen af riflet Skyts. Medens der i 1860 — vistnok af Hensyn til at Forslaget maatte holde sig til de bevilgede $7\frac{1}{2}$ Mill. Kr. —

4.
kun var Tale om et enkelt Fort paa Middelgrunden, foresloges der nu enstemmigt en Række Forter:

1 paa Klubben, 2 a 3 paa Middelgrunden og 1 paa Landgrunden mod Syd, og ganske lignende Forslag forelaa fra den store Forsvars-Kommission af 1872, der var sammensat af saavel Sø- som Land-Officerer. Denne Kommissions Forslag, skal jeg omtale lidt nærmere.

Et Mindretal, udelukkende Landofficerer, foreslog snarest muligt at bygge en Række fremskudte Værker foran de gamle Søforter, nemlig:

1 Fort paa Landgrunden mod Nord.

2 Forter paa Middelgrunden og

2 Kystbatterier nemlig ved Kastrop og Charlottelund.

Hertallet sluttede sig ganske vist til dette Forslag, men mente, at man først burde forstærke den bestaaende Befæstning, og naar dette var gjort, anlægge de nye Forter og Batterier, og saa forresten i Mellemtiden stole paa Flaadens kraftige Medvirkening til at holde Fjenden udenfor Bombardementsafstand.

Denne Henvisning til Flaaden for at afværge et Bombardement og holde Fjenden udenfor Bombardementsafstand, finder man i Betænkninger afgivne af Kommissioner fra saavel 1853, som 1855 og nu 1872. Jeg skal i den Anledning pæneatte et Par almindelige Betragtninger, thi den Opfattelse hvorpaa den hviler synes endnu at have sine Tilhængere.

For Angrebet fra Fjenden paa en befæstet By, som ²Nyöbenhavn, er der 2 Hovedformer: det indirekte Angreb s. Bombardementet og det direkte Angreb paa Byens Forsvarsmidler med dets mange forskellige Afstykninger. Det er selvsagt, at Flaaden baade kan og maa spille en stor Rolle ved Forvaret under det direkte Angreb, men det er mig umuligt at see, hvoreledes Flaaden der altid maa antages kun at raade over en Skjæb, der er Angribernes langt underlegne - skulle kunne med nogen Nytte forsøge at modvirke det indirekte Angreb, Bombardementet, eller som det af de omtalte Kommissioner udtrykkes, holde Angriberne udenfor effectiv Bom-

hærdementsafstand.

Ved det direkte Angreb virker Angriberne under de for ham uheldigste Forhold mod hele det samlede Forsvar: Forter, Minespæringer, Skibe og Fartøjer, og her kan det mobile Varn spille en stor Rolle, men ude paa Bomhærdementsgrænsen har den underlegne Defensionsskadre, der skal erstatte fremskudte Forter, alle Chancer imod sig og den totale Tilintetgjørelse for sig, om den vil forsøge at forjage Fjenden. -

Paa Grundlag af Kommissionens af 1872. Arbejde, forsøgte Regeringen i de to følgende Rigsdagssamlinger delvis at gennemføre Løbefæstningen, men af alle de store Foranstaltninger, foreslaede af Kommissionen, fik vi ikke stort andet end den underøiske Stubbedamning, som vi med stort Besvær pillede op igjennem for nogle paa Aar siden. -

At en Række af fremskudte Forter paa Søfronten var nødvendig, havde man altsaa længe været enige om, da Cheferne for Artilleriet og Ingeniørkorpset i 1875 efter Ordre indgav deres Forslag til en fuldstændig Løbefæstning. Dette Forslag vidner om, at man endnu dengang mente at kunne gennemføre et virkelig effektivt Befæstningssystem.

Overslaget lød paa c. 42 Mill. Kr. og omfattede:

- 1 Fort paa Landgrunden udfor Charlottelund.
- 1 " " Middelgrundens Nordspids.
- 1 " " " " Sydspids.
- 1 " " Landgrunden mod Syd.
- 1 " " Saltholmsgrunden.
- 1 Kystbatteri ved Drago.

Minespæringer og Forstærkning af de gamle Forter.

I Overensstemmelse med dette Forslag forelagde saa Minister Haffner Forslag i Rigsdagen i Samlingen 1875-76. Han forlangte foreløbig 14 1/2 Mill. Kr. som 1ste Bevilling, men i Motiverne anførtes, at der alene til høist paaatvarende nødvendige Foranstaltninger ved Løbefæstningen i Alt vilde blive forlangt c. 26 1/2 Mill. Kr.

Folkethinget tilbageviste Forslaget, og tilbød at

bevilge de betjendte 30 Mill. Kr. til Forsvarssagen i det Helt, hvoriblandt 1 eller 2 flydende Forter til Løbefæstningen.

Saa vidt jeg erindrer fremsatte Folkethinget dette Tilbud 2 Aar efter hinanden, og derefter syntes Sagen i nogle Aar opgivet fra Regeringens Side, og da den paa Grundlag af Forsvarsplanen af 1879 igjen dukkede frem i Rigsdagssamlingen 1881-82, søgte man ikke mere at erholde bevilget til Løbefæstningen, hvad der var nødvendigt for et virkeligt stærkt Forsvar, men indskrænkede sig til at forlange, hvad man mente at kunne opnå og da særligt uden at skade Bevillingerne til Kjøbenhavns Landbefæstning.

I Overensstemmelse med Forsvarsplanen af 1879 forelagde den daværende Krigs- og Marineminister Ravn Befæstningslovene i Samlingen 18⁸¹/82, og 18⁸²/83; paa disse forlangtes der nu kun 13¹/₂ Mill. Kr. mod de tidligere 26¹/₂ Mill. Kr. til Løbefæstningen, medens det til Landbefæstningen forlangte Beløb var betydeligt forøget, men stadig uden Held. I 1883 blev Sagen naagtet Overgang til 2de Behandling i Folkethinget, og Folkethingsudvalget kritiserede Forslaget meget haardt, for at modvirke denne Udvalgets, for en Del ganske vist uholdbare, men i andet sikkert berettigede Kritik, nedsatte Ministeren i Slutningen af 1883 en Kommission - udelukkende sammensat af Landofficerer - og valgt med det Formaal og den Opgave, at forsvare Ministeriets Forslag mod Udvalgets Angreb. Kommissionens Flertal forstod da ogsaa sin Opgave rigtigt og gav Ministeriets Plan sit saagodtsom udelt Bifald, men et enkelt Medlem gav særligt afvigende Betænkning.

Ministeren havde i Motiverne til Lovforslaget udtalt, at de nu forlangte Bevillinger, hvoriblandt de 13¹/₂ Mill. Kr. til Løbefæstningen, vilde fuldstændiggjøre Befæstningsanlagene, og at udover det der nu forlangtes vilde der intet Krav fremkomme, det var den endelige Bevilling.

Denne Udtalelse sammenholdt med Minister Kaffners
Befæstningsforslag af 18^{75/76}, hvor der forlangtes 26^{1/2} Mill.^{l.}
„alene til høist paatrængende nødvendige Foranstaltning-
er“ paa Gøfjorden, synes virkelig at give Folke-
things - Udvalget Ret i den ene af dets Indvendinger,
nemlig „at de foreslaaede Foranstaltninger ville vise
sig utilstrækkelige og i Fremtiden kræve Supplering.“
Det var virkelig en vanskelig Opgave Kommissionen
af 1883 havde faaet, bl. a. at bringe Samklang mellem
Forslagene og Udtalelserne af 18^{75/76} og 18^{82/83}.

Men Kommissionen tog uforknytt fat paa sin Opga-
ve. Den erklærede at den foreslaaede Fobefæstning
maatte ansees forsvarlig, men den Forklaring som
Kommissionen giver, for at bevise, hvorfor man nu
kan nøies med 1 femskuddt Fort mod tidligere 4
eller 5, bør kjendes i sin Ordlyd.

Efter en længere artilleristisk Betragtning ud-
taler Kommissionen:

De nu paaregnede Kanoner kunne saaledes indnes
paa 8000 Alen gjennebrude Panser - f. Ex. de tyske
Udfalds-Korvetters 16" Slader - som man i 1875 ikke
lugang turde vente at gjennebrude paa 4000 Alen. Dette
forklarer tilfulde hvorfor man dengang maatte foreslaa
Foforter paa Stubben, Middelhgrundens Nordspids, Galt-
holmsgrunden, Middelhgrundens Sydspids og Landgrun-
den udfor Kastrop, for at opnaa samme Beherskning
af Runden, Hollanderdybet og Trælget, som man nu
tildels endog med større Sikkerhed, vil faa med ^{de}svarende
Kanoner, ved til Kalkbranderifortet og Mellemfortet, der alle-
rede have, at føie Fortet paa Middelhgrundens Nordspids
og Kastropbatteriet."

Man fristes ikke til at knytte Kommentarer til den
Art Raisonnements eller Bevisførelser, men da den ved
flegtig Gjenneblæsning kan lyde ret forbløffende, skal jeg
dog gøre 2 Bemærkninger til disse.

For det første glemmer Kommissionen, at det er me-
re end sandsynligt, at den eventuelle Fjende ogsaa har
fulgt med Skytsets Udvikling, og at der derfor slet ikke maa

8.
er Tale om Beherskning af Renden, Hollanderdybet og
Lvalget, som Kommissionen udtrykte sig, men at det
nu gjælder om Beherskningen af langt fjærnere Dele af
Farvandet.

For det Andet, at Kommissionens Raisonnement —
selv om det ellers var rigtigt — ikke har Værdi, fordi
det kun tager Sigte paa det indirekte Angreb — Bombar-
dementeret — og ikke tillige paa det direkte Angreb, og at
Kommissionen derfor glemmer at oplyse os om, hvorledes
man med 1 enkelt Fort støttet af 1 Flankebatteri med kun
2 svære Kanoner, skal forvare en Forvarslinje der har
en Længde af 2 danske Mil.

Befæstningsforslaget blev saa igjen forelagt i Rigs-
dagssamlingen 18^{83/84}, og da Udvalg blev nedsat af Fol-
kethinget, fik det paa Forlangende Militær-Kommis-
sionens Betænkning forelagt. Den gjorde, som det var
at vente, ikke den tilbørlige Virkning; Lovens Behand-
ling blev igen standset, og i sin Betænkning anker Fol-
kethings-Udvalget over Kommissionens Sammensætning,
at der ingen Officerer var i den, og at den var dannet
af Folk, paa hvis Mening Ministeren mente at kunne
stole, og endelig driller Udvalget Ministeren, fordi ikke engang
en Kommission, sammensat med saa megen Forsigtighed,
kunde give ham fuldstændigt Medhold.

I den følgende Periode — almindelig kaldet Provisorio-
tiden — anlagde saa Ministeriet Fæstningene, saaledes
som vi nu kjender den, desværre paa Grundlag af For-
varsplanen af 1879 og Kommissionen af 1883. Raisonnements,
men den blev jo ringen endda, thi istidestfor det forestaaende
Middelgrundsfort med panserbeskyttet Artilleri, fik vi et
Fort til halv Pris, med væsentligt ubeskyttet Artilleri.

Af Resultatet vil man se, at Kommissionen af 1883
ingen Nytte gjorde, men jeg mener at den i en Hensende
gjorde direkte Skade, ved at foreslaa og sætte igennem, at
vi i Stedet for et Fort eller rettere Batteri ved Maglebylle,
der med sin Plad havde kunnet beherske saavel Sønder-ypre
Minusparring ogsaa om Skatten, som Drager Rhed, fik Ka-
strup Batteri, der hverken kan løse den ene eller den anden af

disse Opgaver, — naar jeg har drølet saa udførligt ved Kommissionen af 1883, saa er det fordi det er paa Grundlag af dens Argumenter at Fobefæstningen, som vi nu har den, blev skabt.

Jeg sagde for, at det Stykke Historie, jeg her har gennemgaaet, paa forskellig Maade er lærerigt, og jeg vil gjerne drage nogle Slutninger af det, der er foregaaet, som jeg mener kan tjene til Pottesnor for os, naar vi finde Tiden egnet til i Tale eller Skrift, at virke for Forsvarsagen, vor Livsopgave.

Det er da først og fremmest klart, at Aaret 1880 betegner et Vendepunkt i Udviklingen. Op til den Tid vare Regeringens Forslag gaaede ud paa Tilvejebringelsen af et Forsvar af 1st Rang, der skulde yde Landet hvad man har betegnet som en Assurance mod Angreb; Forsvaret skulde med andre Ord gøres saa stærkt, at Tanken om et Angreb blev usandsynlig.

Da Representationen, vistnok meget paa Grund af de politiske Forhold, men ogsaa paa Grund af de store Bekostninger, ikke vilde gaa med hertil, slog Regeringen ind paa en anden Vej. Man skulde tænke, at den naturlige Vej havde været, at overvise mulige Reduktioner i de tidligere Forslag i den Udstrækning, som kunde anses tilladeligt, naar Forsvaret skulde være effektivt, og at man saa havde ladet Sagen staa eller faldt dermed, i Stedet for foreslog man nu hvad man mente foreløbigt at kunne opnaa af Rigsdagen, kaldte det den fuldt færdige Forsvarsplan, og regnede i Tilfald med at havde Rigsdagen først sagt A vilde B nok følge efter.

Denne Taktik gennemskuede Folkethinget, og dets Udvalg sagde det rent ud i sin Betænkning, og Militærkommissionen af 1883 kunstlede Berisførelse hjalp ikke Regeringens Forslag ud af den skæve Stilling, hvor de vare komne, ved at man vilde manøvrere, i Stedet for at lagge Kortene paa Bordet.

Tilliden til de Sagkyndige svigtede bl. A. overfor Faastanden om, at skjønt 26 $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. i 1875 var det høist paastrængende midde dige til Sofrontens Forsvar, saa var mindre end Halvdelen af

10.
dette Beløb i 1880 tilstrækkeligt til det fuldstændige Forsvar.
Folkethingets Holdning i Forsvarssagen var ligesaa
inkonsekvent; Hvad enden nu det i 1875/76 gjorde Tilbud
om de 30 Mill. Kr. var alvorligt ment eller ikke, saa var
det meningsløst. Hvis det f. Ex. er umuligt at opstille
et Forsvar af Landet for en ringere Udgift end lad os sige
50 Mill. Kroner - jeg griber Fallet ud af Luften - saa
er det taabeligt at offer de 30 og spare de 20 Millioner, thi
saa har man ikke opnaaet andet, end at kaste de 30 i
Vandet.

Jeg synes at Forsvarssagens Historie lærer os,
at der skal tales rent ud om Sagen.

Vi maa overveie hvad Kræfter, der kan føres imod
os og hvorledes Angrebene kunne tankes ført, og paa
Grundlag deraf komme til Erkjendelse om, hvad der er
nødvendigt, og da vort Land er lille og fattigt, maa vi
endaa sige absolut nødvendigt, for Forsvaret, og saa maa
man offer det eller - Intet.

En Undersøgelse af hvad Forsvaret nødvendigt
kræver er ikke lit, Jeg skal altsaa, saavidt en enkelt
Mand kan gøre det, foretage en saadan Undersøgelse
for Kjøbenhavns Løjprunts Vedkommende. Forsvaret af denne
er jo blevet en af Marinens Hovedopgaver fra den Dag
den overtog Ledelsen af, og dermed Ansvar for, denne
Gren af Landets Forsvar.

For vi nu gaa over til en nærmere Undersøgelse
af den nuværende Befæstnings Muligheder og Mangler,
vil vi et Øjeblik se paa Løbefæstningen saaledes som
man havde tænkt sig den, inden man var kommet
ind paa Compromisserne, og endnu troede paa Mulighe-
den af at kunne tilbagebringe et Forsvar af 1st Rang,
og vi maa da gaa tilbage til det Forslag som Cheferne for
Ingeniørkorpset og Artilleriet efter Ordre udarbejdede i 1875,
og som var Grundlaget for det Forslag, der blev foretaget
Rigsdagen i den paafølgende Samling af Minister Haffner.

Hvad jeg her har fremstillet paa Kaartet er selvfølgelig kun skitseret. Der findes her angivet de fra 1875 foreslaaede Forter og Batterier høiende til Føbefæstningen, og endvidere har jeg antydnet Amagers Befæstning, saaledes som jeg har foretaadt at den skulde anlagges med en fumskudt Enceinte tværs over Jern gennem Kastup 1 og 3 foran denne fumskudte Værker ved Maglebylille, Skargaarde og Langstehoi; dette sidste Sted findes ikke paa Kaartet, og jeg kjender ikke dets nøjagtige Plads. Der er jo forresten aldrig blevet gjort et Spadestik her, men Militair - Kommissionen af 1883, der kunne bevise hvad det skulde være, beviste ogsaa i sin Betænkning at Forsvaret var bedre tjent med den gamle Christianshavns Vold, end med den nye fumskudte Enceinte.

Man finder paa Kaartet angivet Værker paa Saltholmen. Forslaget af 1875 kjender dem ikke, men jeg har antydnet dem her, hvor den fuldstændige Føbefæstning er vist, fordi der siden 1875 er et Forhold, nemlig Skytsets Udvikling, der har gjort en meget videregaaende Foranstaltning - som forresten ikke er særligt kostbartnødvendig, nemlig:

Saltholmens Inddragning under Forsvaret.

Grændsen for effectivt Bombardement regnedes, som jeg tidligere har sagt, for Indførelsen af det rifledes Skyts, at være c. 6000 Alen, umiddelbart efter dette Vædepunkt ansattes den til 10.000 Alen. Kommissionen af 1872 regner Afstanden at være 12.000 Alen. Kommissionen af 1883 vil gjerne igjennem med til de 10.000 Alen, men ender dog en længere Udvikling med at største Afstand maa ansattes til 10.000 højst 12.000 Alen, og den Kommission der i 1891-92. var nedsat for at udarbejde Forslag til nye Minispærringer ved Kjøbenhavn, anslog da Bombardementsgrændsen ^{for Skib} til 14 à 15000 Alen.

Her er nu altid Tale om Bombardementsafstand fra Søen, hvor Skytsets Installation lægger Hindringer i Vejen

12.
for de meget store Elevationer, og Kommissionen af 1883 angiver da ogsaa, at den engelske Flaades Skibe gennemgaende kun kunne skyde med høist 10° Elevation, og tilføier at det ikke er sandsynligt, at man vil komme til en anden Opstilling af Skytset ombord, der tillade store Elevationer. Det har nu dog vist sig, at vare en Feilregning, paa Hjortenhaavns Rhed laa i 1899 et russisk Panserskib "General-Admiral Apraxin", hvis Chef viste mig sine Taarnkanoner eleverede 40° , og Rusland bygger flere Skibe af denne Type. Det er meget vanskeligt at faa noget paalideligt at vide om de forskellige Mariners Kanon-Installationers Elevationsfæhded. Fra forskellige Sider er det blevet mig sagt, at England bygger enkelte Skibe, hvis Artilleri med Bombardementsangreb for Gje, er installeret til at skyde med meget store Elevationer, men jeg har ikke kunnet faa nogen bestemt Oplysning derom. Paa meget er dog vistnok sikkert, at Installationer, der tillade henimod 20° Elevation, ere ret almindelige.

Man maa derfor nu sikkert regne at Bombardementsgrændsen fra Søen er henimod 18000 Alen. Maksimumskyningen for "Huluf Trolles" Kanoner er rigtignok kun 16000 og 14.400 Alen, henholdsvis for de 24^m og 15^m Kanoner, men de kunne ogsaa kun gives 12° Elevation, og de skyde med ikke saa lidt ringere Begyndelses hastigheder end tilsvarende Skyts i flere tummede Mariner.

Paa Landjorden ere jo Forholdene anderledes; der frembyder det ingen Vanskelighed, at bruge de store Elevationer, og Bombardementsgrændsen sættes da ogsaa for Land-Belejringsartilleri allerede i 1875 til ¹⁴15.000 Alen.

Kommissionen af 1883 siger, at det længste Skud, der virkelig er opnaaet med en Riffelkanon, er 20.580 Alen, nemlig med en fransk 34^m Kanon eleveret 38° . Senere har man som betyændt skudt paa langt større Afstande, saaledes blev der i 1892 hos Krupp affyret et Skud, med saavidt jeg husker, en 24^m Kanon, der naaede ud paa 22120 Yards, altsaa omtrent 36.000 Alen, og hvad enten nu Amerikanerne have Det eller ikke, naar de paastaar, at deres nye $16''$ Kystkanon vil kunne naa ud over 60.000 Alen,

eller 5 danske Mil, og at Projektilet paa denne Højs vil hoppe over 2 Mont Blanc's sat ovenpaa hinanden, saa er det vist, at en Angriber fra Falholmene kan bombardere Hjøtenhavn effectivt paa 18000 Alen Afstand, med landsatte Marinekanoner af 12^h 15^h Kaliber, og at det derfor er nødvendigt at inddrage Geu under Forvaret.

Man skal ikke indvende, at det er for ubearbejligt at sætte saadant Skyts i Land paa Geu. For det første er Forholdene, efter Ingeniurofficerens Sigtende, gunstige for Landsætningen, og da Grundene er Kalk med et ganske tyndt Lag Jord over, forudsættes der ikke Fundamenteringsarbejder for at bringe Skytset i Position, og endelig vil jeg anse Arbeidet let for Folk der have bragt 12^h Marinekanoner fra Durban over Bjergene til Pratoria, eller som have bragt 300 svære Belæringskanoner og 2500 Tons Ammunition fra Potsdam til Paris, skjøndt der den sidste Del af Vejen (150 Km) ingen Jernbane fandtes.

Vi blive derfor nødt til at inddrage Falholmene under Forvaret, thi ellers bliver Angrebet paa Hjøtenhavn en altfor billig Fornøjelse for en eventuel Fjende.

Det stiller sig nu saa heldigt, at Geu yder gunstige Betingelser for Forvaret, men paa den anden Side kræves der, hvis man ikke vil anvende en altfor uforholdsmæssig Besætning dertil, faste stormfrie Værker.

Jeg sagde for at denne Foranstaltning ikke vil medføre større Bekostning; et Blik paa Kaartet vil nemlig vise, at det nordligste af Værkerne, saalange Stillingen ikke er brudt, ikke vil kunne beskydes paa nærmere Hold end 8000 Alen, af en fjendtlig Flaade; det bør derfor kun forsynes med lette Artilleri til Beherskning af Geu. Det sydlige Værk kan fra Drogden angribes paa 4-5000 Alen Afstand, men Angriberne maa da samtidigt optage en Artillerikamp med Nastrup-Batteri, Mellempfortet og Provsten; det vil dog være rigtigt f. Ex: at give det sydlige Værk 2 af Mellempfortets 24^h BK. foruden lette Skyts.

Falholmens Inddragning vil medføre en stor Fordel

særligt for Sydfrontens Forsvar, da det sydlige Værk kan støtte Forsvaret af de sydlige Minispærringer og noget afhjælper Garnet af et femskudt Fort paa Amagers Landgrund, som det var foreslaaet i 1875.

Jeu bestaar af Kalk dækket af et ganske tyndt Lag Jord, hvilket er til Gunst for et Forsvar der i Tide stables, thi det vil være umuligt for en Angriber, at grave sig ned i Terrainet.

Men er Jeu let at forsvare, saa maa det paa den anden Side erindres, at det saa at sige vil være u muligt at fordrive en Fjende, der har sat sig fast paa Jeu.

Med denne Tilføielse til Befæstningen af 1875 med tilhørende Minispærringer og mobilt Forsvar, der aldrig vil kunne undværes, særligt ikke med den Udstrækning, som vor Nordfront har, vilde man have Ret til at kalde Befæstningen for en Assurance, som det maaske nok kunde betale sig at tegne, men som vi næppe nogensinde ville se virkeliggjort, i hvert Fald i helt sin Udstrækning.

Lad os derfor vende os til det andet Kært der viser:

Nyboenhavns Ostfront med den Befæstning den for Tiden har.

Naar vi betragte de 2 Kært med Tiden af hinanden, se vi Forskellen paa den i Tøerne foreslaaede Befæstning, og den Befæstning som Øerne bragte os, en Forskel som Kommissionen af 1883 forklarer os er den naturlige Følge af Skytsets Udvikling. Men nu skal Kommissionen af 1883 paa Lov til at hvile, og vi vil et Øjeblik betragte de:

Naturlige Betingelser for Forsvaret

Forholdene paa Ostfronten - Saltolmen - har jeg omtalt; de er gønstige, men der seres som sagt aldeles et Forsvar for Tiden.

Sydfronten frembyder gode naturlige Betingelser

for Forsvaret. Det lave Vand i Drogdens sydlige Del
varmer Batterierne mod Angreb af Fjendens største og
kraftigste beskyttede og armerede Skibe og allerede i en
Afstand af 17-18000 Alen fra Byen indskrænkes det egent-
lige Farvand til en Bredde af c: 3000 Alen, men For-
deleu hermed er tildeels gaaet tabt ved, at man har lagt
det eneste fremskudte Værk paa denne Front - Kastrop-
Batteri - saa langt tilbage, at det ikke kan be-
herste Drogdens sydlige Del.

Det havde paa denne Front, modsat Forholdene
paa Nordfronten, været muligt at anbringe det frem-
skudte Værk saaledes, at det alene burde kunne for-
svare Fjendens Minesparring. Det var sikkert paa en
saadan Plads blevet adskilligt kostbarere, men havde
saa ogsaa gjort Sydfronten temmelig uangribelig.

Kastrop. Batteri kan ikke belyse og om Natten all-
heller ikke beskyde Fjendens Ydre Minesparring og den Følgelig
af de indre Sparringer.

I Modsætning til hvad Tilfældet er paa Sydfronten,
er de naturlige Forhold paa Nordfronten overordentlig u-
gunstige for Forsvaret, idet det brede og forholdsvist dybe
Farvand, gaar tæt op til Byen, og gjør det vanske-
ligt eller i hvert Fald meget bekosteligt at anlægge
Foster tilstrækkeligt fremskudte til at forhindre et Bom-
bardement.

Nordfronten forsvares jo af Middelfrundsfortet og
Charlottelund Batteri, den indre Fortrække, der først
faar Betydning paa et mere fremskudt Tidspunkt
under det direkte Angreb, kan jeg foreløbig se bort fra.

Dels fordi de 2 nævnte Værker - Middelfrundsfortet
og Charlottelund Batteri - ikke er tilstrækkeligt frem-
skudte, og dels fordi Middelfrundsfortet, som vi senere
skulle se, ikke vil kunne udsættes for Angreb paa nært
Hold, har man været nødt til at skyde Minesparring-
erne - Alen frem foran Fortlinien, og de have derved
faaet en Udstrækning og en Beliggenhed i Forhold til de
Foster, der skulde kunne forsvare dem, som jeg ikke
troer man finder noget Tidstykke til ved nogen anden

16.
Fobefæstning i Verden. Man har med andre Ord, været nødt til at stille Forholdene paa Hovedet, og at man i Tidet for at lægge Minusparringene nær mest muligt Forternes Ald, har maattet lægge dem saaledes, at de forsvare Forterne paa bedste Maade.

Man siger at Middelvejfortet er nøjere til Sofronten; men Minusparringerne ere saavidt Nøjere til Middelvejfortet.

Sofrontens samlede Forsvar.

raader over Forter og Batterier, Minusparringerne og det flydende Materiel, der om man vil kan deles i Kampskibe og Patrouille- og Bevogtnings Materiellet.

Forternes og Kystbatteriernes Armering
bestaar af i Alt 173 Stk Skyts, et ret imponerende Tal. Det vil dog være rigtigt at gennemgaa Bestykningen og dens Fordeling i Hovedtrækkene.

Af svarende Skyts findes i Alt 15 Stk, nemlig de 6 Stk 35 $\frac{1}{2}$ cm B.K., værdifuldt Skyts, som vi fik allerede i Themas Slutning. De ere fordelt med 2 til Charlottelunds Batteri, 2 til Kalkbrauderi Batteriet og 2 til Mellemfortet; endvidere de 9 Stk 30 $\frac{1}{2}$ cm B.K., hvoraf de 5 tilhøre Middelvejfortets, de 4 Kastrop Batteris Armering. Disse 15 Stk Skyts er Fobefæstningens Hovedarmering, af hvilke altsaa de 11 Stk tilhøre den ydre Befæstningslinie med 7 Stk paa Nordfronten 4 Stk paa Sydfronten, medens 2 Stk forsvare Kroneløbet og 2 Stk den sydlige Adgang til Kongedybet.

Af svarende Skyts findes 29 Stk, nemlig 4 Stk 29 cm moderne Staalhaubitzer opstillede paa Lynetten, 6 Stk 24 cm B.K. fordelt til Trekroner og Mellemfortet, med henholdsvis 2 og 4 Stk, og endelig 19 Stk ældre 29 cm Kanoner, fordelt med henholdsvis 13 og 6 Stk til Trekroner og Provsten.

Af Skyts af Mellem Kaliber, 17 og 15 cm , findes paa Fobefæstningen i Alt 53 Stk hvoraf:

- 4 Stk 17^{cm} - L 30. B.K. staa paa *Andoni Batteri*
- 12. " 17^{cm} B.K. (Model 93) . . . *Middelgrundsfortet*
- 2 " 15^{cm} . . . . . *Charlottelundes Batteri*
- 2. " 15^{cm} . . . . . *Kastrup* --
- 6 " 17^{cm} og
- 7 " 15^{cm} . . . . . *Trekroner*
- 4 " 15^{cm} . . . . . *Lynetten*
- og 16 " 17^{cm} . . . . . *Frovesten*

De 7 Stk 15^{cm} B.K. paa *Trekroner* og de 4 Stk 15^{cm} B.K. paa *Lynetten*, altsaa i Alt 11 Stk af de 53 ere opstillede til *Andoni* rhedens Forsvar. De 4 Stk af *Middelgrundsfortets* 12 Stk 17^{cm} B.K. ere opstillede til *Strubens* Forsvar. Tilbage er saaledes 38 Stk, hvoraf de 16 Stk tilhore de fremskudte *Værker* - 3: *Middelgrundsfortet* og de 3 *Kystbatterier* - med 14 Stk paa *Nordfronten* og 2 Stk paa *Sydfronten*.

I *Northed* sagt raade vi altsaa over: 15 Stk Skyts af sværeste Kaliber
 29 " " " sværeste --
 53 " " " Melleme --
 Ialt 97 Stk

men naar man navner dette Tal maa man holde i *mindte*, at den fremskudte Befæstning kun raader: paa *Nord Fronten* over 7 Stk Skyts af sværeste Kaliber

og 14 " " " Melleme --
 paa *Syd Fronten* over 4 " " " sværeste --
 og 2 " " " Melleme --

til *Artillerikampen*.

Kastrup Batteriet kan dog ikke angribes med *Virksomhed* uden at *Batteriet* vil kunne støttes af *Frovesten* og til dels af *Middelgrundsfortet*, medens *Middelgrundsfortet* ikke kan rente effectiv støtte i *Artillerikampen* fra de andre *Forter* for denne foregaaer paa *nært Hold*.

Af de 97 Stk Skyts af sværest og mellemstort Kaliber er omtrant de 3/4 af nogenlunde tidsvarende Art., hvad *Rækkevidde* og *Gennemskydningsrevne* angaaer, men *Indbefæstningens* *Artilleri* lider under en overordentlig uheldig *Equivalens*, nemlig dets totale *Mangel* paa *hurtigt skydende* Skyts af mellemstort og større Kaliber, hvortil man ikke kan regne de 6 Stk 12^{cm} H.K. paa *Middelgrundsfortet*. Jeg skal i denne *Forbin*

delse nævne, at Middelgrundsføretets $30\frac{1}{2}$ Cm B.K. skyde 1 Skud hvert 9-10te Minut, de 17 Cm B.K. et Skud hvert 2de Minut.

Lærnet af større hurtigtskydende Skyts vil man i paakommende Tilfælde haardt komme til at føle overfor vor Tids Kampstille, maaske mindre paa de store Afstande, men i adelaggende Grad paa kortere Hold; og et Angreb paa nært Hold paa Middelgrundsføret, er en Eventualitet, som jeg ikke tror er saa usandsynlig, som den i Almindelighed antages at være; men derom senere. —

Af det hele Antal 179 Stk Skyts hørende til Føbefæstningen resterer saaledes 76 Stk. for hvilke jeg ikke har gjort Regnskab. Heraf er 6 Stk 12 Cm anbragte paa Middelgrundsføret med 2 til Strubus Forsvar, de øvrige 4 til Minelinierne Forsvar, 2 i Føt og 2 i Yert. Endvidere findes paa hvert af Lystbatterierne 4 Stk 7.5 Cm HK til Minelinierne Forsvar, men hele Resten 62 Stk er Maskinskyts og hurtigskydende Skyts af lille Kaliber, mest 47 Cm, naar mest brugt paa det locale Forsvar af indkommende Fort.

Med elektrisk Lys til Færlandsbelysning er Føbefæstningen forsaavidt vel forsynet, som alle Batterier og Forter — Kalkbranderi Batteriet undtaget — have hver mindst 1 Projectør; Middelgrundsføret alene har saaledes 5. Man har saaledes paa en Maade gjort hvad man kunde; at Projectørerne der raades over, som de ser paa Kaartet, aligevel ikke kunne belyse hele det under Forsvaret inddragne Terrain, eller Minesparingerne i hele deres Udstrækning er imidlertid en meget mislig Sag.

Kaartet er tegnet med den hidtil for Projectørerne antagne Rækkevidde af 5000 Alen; utvivlsomt har man her overvurderet Projectørlysets Kraft. Lyset kan ganske vist undertiden, under særlig gunstige Omstændigheder, bruges til Observationer paa indre langt større Afstande, men selv under jævnt gunstige Forhold, synes Lyset ikke effectivt at kunne belyse et Færland paa mere end 3-4000 Alens Afstand, hvilket ogsaa synes at fremgaa

19.

af de Fortøe, som i flere Aar efter hinanden ere afholdte under Gømineskolerne paa Bramsnæsrig Station. —

Fortøens Bygningsmaade er saa vel bekjendt, at jeg ikke nærmere skal tale derom; kun det at Middelgrundsfortet, som jeg forresten tidligere har nævnt, istedetfor at faa sit svære Artilleri opstillet bag Panserbeskyttelse, fik det stillet frøt, kun beskyttet af Bryetværn og Traverser af Sand. Det vil vistnok være gaaet de Fleste som mig, da jeg første Gang besøgte Fortet. Det første Indtryk er Forundring over Fortets vistnok uforholdent Store Udstrækning, det andet Indtryk er Skuffelse, naar man fra Toppen af det hele Værk, ser ned over de practisk talt ubeskyttede Kanoner og endnu mere ubeskyttede Maalstationer.

Minesparringerne.

Jeg har selvfølgelig ikke paa Naastet angivet Minesparringerens Plads, og agter ikke at nævne Tal eller Afstande dem vedrørende, men henviser I^her til dens Hukommelse, hvad Sparringerens Beliggenhed angaar. De vil, alle nu og da i Tjenesten have haft Leilighed til at gøre dem bekjendt hemme, og vil derfor ikke have Vanskelighed ved at følge min Fremstilling, naar den kommer til at berøre Minelinierne.

Patrouille og Bevogtnings-Materiellet.

Nordre og Østre Patrouille-Distrikter strække i Forening over en Distance af 8 Gml., Søndre Distrikt

over 2 Gml., tilsammen altsaa 10 Gml.

Til denne Streknings Beregning raader man over 33 Fartøier, nemlig 5 Kanonbaade, 15 Torpedobaade, 7 Patrouillebaade og 6 private Dampbaade, som fore i Alt 67 Stk Skyts, nemlig:

2 Stk 47^m H K.

45 " 37^m Rev. K.

11 " 37^m H K.

4 " 3" BK der i en nærmere Fremtid

ventes ombyttede med 37^m Rev. K. og

5 " 10" F K. fra hvilke jeg i det føl-

gende vil see bort, da de en uden nogen som helst Verdi for et Patrouille- eller Beregningsfartøj.

De 3 mindre Kanonbaades Armering vil nu blive for-
søgt med 2 Stk 37^m Rev. K. for hver Baad, og den
samlede Armering vil da blive: 2 Stk 47^m H K. og 66
Stk Rev. K. og H K af 37^m Kaliber, fordelt paa 33 Fartøier,
der i Alt kun raade over 11 Projecteurer.

I de 5 gamle Kanonbaade see jeg det Materiel,
der af alt hvad Marinen eier, kunne gøres bedst egnet
til Sparvingernes Forvar. De stikke ikke dybt, og de kun-
ne bære en svær Armering af lette hurtigtskydende Skyts,
i dens nuværende Skikkelse, med den 10" F K. og uden Pro-
jecteurlys og utilstrækkeligt armerede, som de en med hur-
tigtskydende Skyts af ringeste, ja forældet Art, en de kun i
ringe Grad eguede til den Tjeneste, der i en Krig vil tilfal-
de dem.

Den samlede Skyts af Patrouille-Materiel
skal altsaa bevogte — og som vi senere skulle see
tillige forvare — en Strekning paa c. 10 Gml., inddelt
i 3 Distrikter, der ligge i indbyrdes betydelig Afstand,
og hvert af disse Distrikter vil der — gaaende ud fra
ligelig Fordeling, hvad forøvrigt Reglement for Pa-
trouilledjenesten ikke gjør — saaledes tilfalde 11 Fartøier
med 22 a 23 Stk Skyts overveiede hurtigtskydende Skyts
af 37^m Kaliber, idet kun 2 Stk er af 47^m Kaliber.

Reglement for Patrouilledjenesten har jeg som sagt

ikke fulgt her; jeg har regnet alle Fartøier med, dels for at lette Oversigten, dels ogsaa, som man senere vil see, for at give Forvaret de bedste Chancer; men i Virkeligheden er de 6 mindre Torpedobaade tagne bort fra Patrouilletjenesten paa Grund af deres ringe Goddygtighed, og danne en særskilt Torpedobaadsdeling. —

Tilbage af Forvarsmidlerne have vi saa:

Kampskibe.

Om det bliver alle eller hvilke af vore Skibe der komme til at deltage i Kjøbenhavns Forsvar under en Krig er ikke godt at sige. De der for Tiden er designerede til Defensionen lide alle af en for deres særlige Bestemmelse væsentlig Mangel, der i høj Grad vil undskænke den Nytte man kan have af dem, de mangler Torpedonat. Forderskjold har jo ganske vist Nat, men de er forældede og kunne gennemskydes.

5 Kampskibe er det mindste, der bør tildeles Kjøbenhavns Forsvar, men det kan godt være Skibe, der ikke mere egne sig til Brug udenfor Sundet, og det spiller ikke nogen særlig Rolle om de kunne gøre stor Fart. —

Efter at jeg saaledes i Kærbedhed har gennemgaaet Forvarsmidlerne og dens Stykke, skal jeg sige et Par Ord om:

Forvarsmidlenes Anvendelse

Torler og Kystbatterier er eller burde være, Forvarets Hovedactiv. Deres Opgave bliver jo for det første at optage Artilleri-Kampen. Jeg ved nok, at særligt

fra Artilleriofficerers Tide, har man tænkt sig Forsvarets Kampskibe deltagende i Artillerikampen, forsvarende i Bøier i Forsvarslinien, altsaa som en Art flydende Forter. Man maa imidlertid gaa ud fra, at Skibene aldrig ville blive anvendte paa denne Maade, vi ved alle, at de en fuldstaendigt uskikkede dertil, og vi havde ikke behøvet Skydeforsøge mod „Belle-Isle“ for at kunne regne ud, hvor kort den Rolle vil være, som vore Kampskibe ville spille, naar de benyttes paa den Maade. Hvad enten de nu kan eller ikke, maa Forter og Kystbatterier alene føre Artilleri-Kampen, det flydende Materiel vil man ikke kunde forsvare at opføre paa et tidligt Tidspunkt af Angrebet, til Skade for dets nærmere liggende Opgaver.

Forterne have endvidere den Opgave at forsvare Minesparringerne. Som jeg tidligere har anført, raader Middelfrundsfortet hertil over 4 Stk 12^{cm} HK. — 2 mod Ost, 2 mod Vest og Kystbatterierne hver over 4 Stk 75^{mm} HK.

Maskinskytset kan Forterne selvfølgelig ogsaa benytte til Minesparringernes Forsvar, lad os sige indenfor 3000 Alen af paaagjaldende Fort eller Batteri. Det er særligt for Middelfrundsfortets Vedkommende kun smaa Midler til en stor Opgaves Løsning.

Men Forter og Batterier kan slet ikke forsvare Minesparringerne. Som jeg under Beskrivelsen af Forterne gjorde opmærksom paa, rækker Lyset i Virkeligheden ikke saa langt som paaregnet; hertil kommer at de Lønde Sparringer, selv med den hidtil paaregnede Rækkevidde af Lyset, ikke kan belyses, og altsaa om Natten heller ikke beskydes fra Batterierne. Endvidere vil Tykning, Regn og Taage, under hvilke Forhold Angrebet netop maa ventes, gøre Forter og Batterier Forsvaret af Sparringerne aldeles umuligt.

Theoretisk er man kommet over alle Vanskeligheder, ved at etablere indirekte Skydning efter Opgivelser fra Minesparringernes Betjening om hvilke Grupper, der ere angrebne. Jeg tror nu ikke paa den Historie, og hvem det tror paa den, har ganske andre Forestillinger

om hvorledes et Angreb paa Minesparringerne vil blive udført, end jeg har. Men derom senere.

Forsvaret af Minesparringerne vil saagodtsom udelukkende komme til at hvile paa Patrouille- og Bevogtnings- Materiellet. Sparringernes Beliggenhed og den store indbyrdes Afstand mellem Forter og Skytbattoier vil gøre det umuligt for disse at løse Opgaven, særligt fordi en Angriber, om han kan, altid vil vælge usigtbart Vejr til sit Angreb.

Kampskibene burde ligeledes bidrage til Sparringernes Forsvar, ved om Natten og i lykt Vejr at være posterede mellem de Ydre og de Indre Sparringer. Men deres Deltagelse heri er desværre for en Del udelukket, fordi de som før bemærket gennemgaaende ikke have Torpedonet, hvad der forekommer mig at betinge dens Anvendelse til dette Formaal. Da Alt maa sættes ind paa at bevare Sparringerne, bliver man maaske nødt til aligevel at anvende dem dertil, men de bliver saa et altfor let Bytte for Torpedoangreb. Den Fare som ellers gøt Anvendelsen af Torpedonet betænkelig, nemlig Nat-Angreb af store Skibe, er jo ikke tilstede bag Minesparringerne.

Om Dagen bør Kampskibene, ligesom Patrouille- og Bevogtningsmateriellet, saavidt muligt holdes ude af Fjendens Pld, altid rede til hensynsløst at sættes ind, naar Angribernes store Skibe forcere Forsvarslinien for at frembringe Nærkamp med Forterne.

Men skal man virkelig blive nødt til, om Natten at gjenne dem her i Forhavnen by Bomme og Nat?

I hvor stor Udstrækning offensive Skød bør forsojes (selvfolgeligt afsæt fra Torpedobaadsangreb) er vanskeligt at sige; jeg tror det vilde være letsindigt at foretage Angreb med vore Kampskibe, naar der ikke foreligger en bestemt Opgave, som f. Ex. Forhindring af fjendtlige Troppers Landsætning e. L.

Naar man nu vil komme til Klarhed
over:

Forsvarets Chancer.

med de Midler, hvorfor jeg her har gjort Rede, maa vi søge at komme paa det Rene med, hvorledes et eventuelt Angreb paa Tofronten vil blive udført, og med hvilke Kræfter Angriberne vil kunne møde op. Jeg forudsikker den Bemærkning, at jeg i det Følgende gaar ud fra de for os gunstigste Omstændigheder, nemlig at vi ere fuldt mobiliserede, altsaa at vi have haft mindst 3 Dage til Forberedelse, og jeg seer ganske bort fra, hvad der falder ind under Overfald, til Belysning af de derunder hørende Forhold, blev der som man vil erindre, ifjor her i Selskabet meddelt en Del fyldige Oplysninger, ret mistroende Facta.

Jeg gaar ud fra, at Angriberne, som det sædvanligt er tænkt, vil blive Tyskland eller England, og vi skal for begge disse Magters Vedkommende, undersøge hvilke Angrebnemidler de ere i Besiddelse af.

Det kan da for det Første ansees for givet, at hvilken af de to Magter det nu drejer sig om, saa vil Angriberne møde med en Kampskibe-flaade, overfor hvilken vore nuværende Defensions-skibe ere absolut henvisse til Defensiven bag Minespæringer og Torde; det kan endvidere ansees for givet, at Tjenden vil møde med Krydsere, Kanonbaade og andre mindre Fartøjer i et saadant Antal, at han minst at kunne forsvare sin Hovedstyrke mod Overraskelser paa den Bais i Færlandet, hvorfra han vil foretage sit Angreb. Endelig vil han møde med et talrigt og til Angreb paa Minespæringerne vel egnet Materiel af Torpedobaade, Destroyers og andre mindre Fartøjer.

Det maa ansees overflødig her i Selskabet at gennemgaa det Tyske og Engelske Flaademateriel; indgaaende Kendskab til disse Flaaders Kampskibe, kan

23

jig forudsatte hos alle Medlemmer. Og saa Kjenndskab til de
de andre Grene af Flaademateriellet hos de 2 nævnte Magter
kan jeg forudsatte, da Ministeriet jo sørger for, at gøre
os Adgangen, til at studere det, let. Men jeg har under-
tiden hørt indvendi, at de store Mariner ikke er Materiel,
der egne sig til Angreb paa Minespæringerne, og skal derfor
give en Overblik over hvad de 2 Magter uden særlig Forbe-
redelse kan præstere i den Retning.

Den tyske Marines Torpedobaade have et Dybtgaa-
ende af gennemsnitligt 2.0 Meter, enkelte 2.2 og enkelte op
til 3 Meter.

Flertallet af disse Baade fører 2 Stk 50^{mm} H.K.,
enkelte kun 1, men de nyere til Gjengæld 3 Stk af dette
Skyts.

Tyskland ejer 80-100 saadanne Baade.

De tyske Torpedo-Divisionsbaade have et Dybtgaa-
ende af fra 2.3 til 3.0 Meter. Artilleri-arrangeringen er for
de ældre 2 Stk 50^{mm} H.K. og 2 Stk 37^{mm} Rev. K., for de nyere
5 Stk 50^{mm} H.K.

De tyske Panzer-Kanonbaade stikker 3.1 Meter, og
ere altsaa mindre anvendelige, men ville dog vistnok bli-
ve benyttede for at omgaa Spæringerne. Deres Arrangem-
ent er, foruden den svære Kanon, 2 Stk 88^{mm} H.K. og 2 Stk 37^{mm} Rev. K.

Den engelske Marines Torpedobaade have et Dybtgaa-
ende der varierer fra 1.5 til 1.7 Meter, de nyere ligge noget dy-
bere op til 2.2 Meter. Artilleri-Bevæbningen er for de ældre
Vedkommende 2 Stk 47^{mm} H.K., for nogle nyere Baades Ved-
kommende 3 til 6 Stk 47^{mm} H.K.

De engelske Destroyers Dybtgaaende varierer fra
1.5 til 2.5 Meter og vistnok kun for Enkeltes Vedkommende
gaar Dybtgaaendet op til henmod 3 Meter. Artilleri-Be-
væbningen er for alle Destroyers 1 Stk 75^{mm} og 5 Stk 57^{mm} H.K.

26.
De engelske Torpedo-Kanonbaader. Dybtgaaende varierer fra 2.4 til 2.9 Meter, deres Tonnage fra 300 til op imod 1100 Tons. Artilleri-Bevæbningen er gennemgaaende 2 Stk 4.7" og 4 Stk 47^m H.K.

Som man sees begge Lande have rigt Udvalg af Fartøjer til det omhandlede Brug, med fortrinlig Armering af let hurtigt skydende Skyts, og overalt er man gaaet af Vejen for det 37^m Kaliber, der danner Hoved-Armeringen for rest Patrouille og Bevogtnings-Materiel.

Vi have nu gennemgaaet hvad Forsvarsmidler vi raade over, og for en Del hvad Midler eventuelt kan anvendes imod os, og grundet herpaa vil jeg søge at give en Fremstilling af, hvorledes Angrebet maa tænkes indledet, og saa forresten overlade til Enhver, at drage sine Slutninger om Kampens Udfald.

Angrebet

kan tænkes begyndt som:

- 1) Besættelse af Galtholmen og Bombardement af Byen herfra.
- 2) Forsøg paa Bombardement fra Locii over Forsvars-linjerne.
- 3) Artilleri-Angreb paa Middelfrøstet og Charlottenslunds Batteri.
- 4) Angreb paa Minespæringerne Nord eller Syd fra

ad 1) Jeg har jo ret indgaaende omtalt Forholdene paa Galtholmen og henviset til Nødvendigheden af at besætte Geu. Men der maa tillige anlægges Værker paa Geu, thi sker det ikke, da vil der kræves en ganske uforholdsmæssig stor Styrke til dens Besætning - saavel

af Infanteri som Feltartilleri. — som daarligt vil kunne
og næppe heller i tilstrækkeligt Antal vil blive afskåret fra
Sjællands og Hjøbenhavns Landbefæstnings Forvar.

At vi ville berette Jern er jo utvivlsomt, men
Faren er, at vi skulde gøre det med en ringe Skykke, saa
at den kan falde for et „coup de main“; kommer
Lalholmene i Fjendens Haand, er Hjøbenhavns Skæbne afgjort.

ad 2)
Da jeg for talte om Bombardementsgrunden,
vil man erindre, at jeg sagde, at den nu maa an-
sættes til henimod 18000 Alen, i hvert Fald for Skyts
af stort og mellemstort Kaliber, det kan eleveres over 15°
Det vil ofte være Tilfældet i moderne Kampskibe; jeg
paaviste ogsaa, at man i enkelte Skibe er gaaet til langt
høiere Elevationer.

Man maa altsaa herefter regne med, at fjendtlige
Kampskibe fra Faraudet Nord for Lalholmene, i en Af-
stand af c. 13000 Alen fra Christiansbunds-Batteriet og
7-8000 Alen fra Middelvejfortet, kan beskade Byen, og
det er ikke idelukkelt, at man kan finde Vejsforhold,
der begunstige et saadant Foretagende, f. Ex: stærkt dævet
Luft, som forhindrer Skydning mod mindre Maal, men
ikke hindrer Angriberne i, at orientere sig tilstrækkeligt;
til at beskade en By af stor Udstrækning.

Naar alle Forhold tages i Betragtning troer jeg imid-
lertid ikke paa at Bombardementet paa 18000 Alens Af-
stand, vil vise sig effectivt, men jeg kjender dem — der
kunne have en Mening derom — der tro der paa. Spørgs-
maalet om et Bombardement er effectivt, beror jo ikke alene
paa Mængden af Projektiler der kan kastes, men ogsaa i væsent-
lig Grad paa Befolkningens Holdning, eller maaske ret-
tere paa, hvad den Høiestbefalende er for en Mand, og vil
derfor aldrig kunne besvares absolut.

Jeg troer at Angrebet paa Middelvejfortet nød-
vendigt maa gaa forud for Forsøg paa Bombardement, thi
naar dette Fort er blevet bragt til Taushed, kan Angri-
berne gaa tæt ind under Spærningerne og bombardere Byen

i en Afstand af c: 15000 Alen fra Kongens Nytorv, ganske vist hindret af Skydningen fra Charlottenlund Batteri forudsat at det ikke har deelt Skabne med Middelfrundsfortet — og fra den indre Fortbælte, som ligger i en Afstand af c: 12000 Alen. Lynetten med sit Houbitz Batteri vil maaske være det mest generende, men altsålige Hændinger kan det, med sine 4 Stykker, vist næppe lægge ham i Vejen.

Syd paa er Forsvarslinien med Kastrup Batteri rykket saa urimelig langt tilbage, at det kan lade sig gøre at bombardere Byen over Forsvarslinien i en Afstand af 7-8000 Alen fra Kastrup Batteri, det vil imidlertid næppe blive forsøgt, dels fordi Nordfronten trods Alt er den mest tillokkende for en Angriber, dels fordi vi i Drogdens Løge Vand har en Art Beskyttelse, der gør at Fjenden ikke paa Sydfronten kan bruge sine stærkest pansrede og stærkest armerede Skibe.

ad 3)

Vil Angriberen ikke foretage Bombardement over Forsvarslinierne, vil hans første Hæudling være Forsøjet paa Gædelagelse af de fremskudte Værker paa Nordfronten og da særligt Middelfrundsfortet. Forsøjet kan ske, enten ved Angreb paa Afstand, altsaa et Artilleri-Angreb paa c: 7000 Alens Afstand, eller ved Angreb paa nært Hold, efter forudgaaende Angreb paa og Gædelagelse af en Del af den ydre Minusparring.

Vi vil altsaa begynde med at betragte den første Evensidighed, altsaa Artilleri-Angrebet paa c: 7000 Alens Afstand, hvilken maa betragtes som den for Forterne gunstigste Kamp-Afstand.

Vi tænke os at Fjenden til Angrebet vælger 3 til en saadan Kamp særligt eguede Skibe, altsaa af den Tyske „Kaiser-Klasse“, eller den Engelske „Formidable“-Majestic Klasse eller „Canopus-Klasse“, endvidere at han lader andre af sine Skibe engagere Charlottenlund-Batteriet. Vi forudsætte at Engagementet varer 30 Minutter, og undersøge nu hvad Skydning de 2 Parter ville præstere i dette Tidsforløb.

Jeg sætter Skudhastigheden laart for Skibene og beregner:

for de engelske	30 1/2 Cm Kanoner	2 Skud i 3 Minutter
"	tylske 24 Cm	" 1 " 1 "
"	15 Cm	" 2 " 1 "
"	8,8 og 7,5 Cm	" 5 " 2 "

At dette Skud-tal er laart vil fremgaa deraf at den engelske Canal-Eskadre viste folgende Resultater ved Skarpskydning i 1900:

for 15 Cm HK var Skudhastigheden gennemsnitligt for hele Eskadren 389 Skud pr Kanon pr Minut med 1,58 Traffer pr Kanon pr Minut.

En enkelt 30 1/2 Cm Kanon havde 5 Traffer i 3 Minutter Afstanden var saavidt jeg ved ganske vist kun 2-3000 Meter.

Maa faar derefter i de 30 Minutter:

For 3 Skibe af "Kaiser Klasse"	
360 Projektiler af 24 Cm Kaliber	
1620 " " 15 Cm	
1350 " " 8,8 Cm	

For 3 Skibe af "Formideble-Majestic Klasse"	
240 Projektiler af 30 1/2 Cm Kaliber	
1080 " " 15 Cm	
1800 " " 7,5 Cm	

3 Skibe af "Canopus Klasse" kan prestere det samme antal 30 1/2 og 15 Cm Projektiler men kun 1125-7,5 Cm Projektiler. Hvad kan vi nu sætte derimod?

Ja Middelfrundsfortet kan i de 30 min afgive:

15 Projektiler af 30 1/2 Cm Kaliber
og 90 " " 17 Cm

medens Charlottenlunds Batteri, der dog mere antages særligt engageret, i den nævnte Tid kan afgive:

8 Stk 35 1/2 Cm Projektiler
og 30 " 15 Cm

Hvis nu Middelfrundsfortet havde sit sværeste Artilleri - de 5 Stk 30 1/2 Cm B.K. - opstillede by Pauserbeskyttelse, vilde jeg ansee Resultatet af Kampen som meget lovselvnt for

Skibene, men da Fortets Artilleri er væsentlig ubeskyttet og lides fra ubeskyttede Maalestationer, er det vistnok et stort Spørgsmaal, om Fortet vil kunne fortsætte Skydningen gennem alle de 30 Minutter.

Enkelte af den indre Forttrækkes Kanoner, vilde vel nok kunne deltage i Kampen.

Mellemfortet paa 15000 - 14000 Alens Afstand.

Kalkbranderibatteriet . 14000 . . . . . men ikke med større Virkning

Charlottelund Batteriet synes Artilleri-Officerer at have en Del Tillid til, særligt mener de, at det ligger saa lidet synligt mod den beudliggende Skov, at det vanskeligt kan beskydes med Virkning fra Løen. Jeg tror det er en Illusion, og at det naar Middelfrundsfortet ikke langere kan støttes der, og altsaa staar alene, eller væsentlig alene, vil kunne bringes til Taushed. En Traaged ved Batteriet frembærer af Artilleriofficerer, nemlig at dets Kanoner, paa Grund af Belysningsforholdene, ere yderst vanskelige at betjene om Formiddagen.

Hvidøre - Batteriet, med sine 4 Stk 17^h korte Kanoner, vil selvfølgelig ikke kunne optage nogen alvorlig Artillerikamp, og er egentligt ogsaa kun anlagt for at modvirke den Fare, at mindre Skibe, fra Landgrunden Nord for Taarbæk i Lø af Landet, kunne bekaste Charlottelund Batteriet, uden at dette kan svare.

Laarvoldt Artilleri - Kampen, den indledende paa fjernere Hold. Udover de Bemærkninger jeg har gjort, skal jeg ikke opstille Gissninger om denne Kamps sandsynlige Resultat; Talene ere saa talende, at enhver kan faa sine sig en Mening derom.

Kun en Bemærkning endnu. Det gamle Ord "nu canon à torn vant nu kâtimunt de guerre" gjælder ikke mere saa ubetinget, som det har gjort. Det kunde måske nu forandres til "En beskyttet Kanon paa Landjorden equivalerer et Krigsskib."

ad 4) Tjenduen kan jo imidlertid foretrække at prøve fuldstændigt at tilintetgøre Middelgrundsfortet ved Beskydning ~~fra~~ nært Hold, og bestemmer sig til i den Anledning, at bane sig en Vej gennem Minespærringerne, hvormed han jo ogsaa kan forbinde andre Formaal, og hertil vil han utvivlsomt bestemme sig, hvis Vejret falder gunstigt for et saadant Angreb; Sommerens Morgentaaget, regnfulde eller taagede Foraars- eller Efteraarsdage. Lykkes det ham at bringe Middelgrundsfortet til Faushed, kan han jo ganske vist, som jeg for omtalte, skride til Bombardement og lade Minespærringerne ligge, men det vil han ikke gøre i hvert Fald ikke hvis Vejret er gunstigt for et Angreb - thi han vil dog efterhaanden see at komme den indre Fortrakke paa Livet, hvis Byens skulde vaa sig, selv efter en god Gennemhemning, at have Modstandskraft.

Det følger af sig selv, at Tjenduen, for han kan foretage et Angreb paa Spærringerne, maa ved ethvert Middel søge at skaffe sig Oplysning om dens omtrentlige Beliggenhed. Der er meget der i den Henseende, kan tjene ham til Vejledning, hvis han da ikke har været saa omsigtfuld, at skaffe sig den fornødne Underretning i Forvejen, hvad vistnok ikke er udelukket; har Liniekorpsets Arbejder paa Soen aldrig for været udsatte for Udspionering, kan man være sikker paa, at de ville blive det under Mobilisering, og Spionagen her vil ikke være særligt vanskeligt og derfor ikke let at modvirke.

Til at møde et saadant Angreb paa Minespærringerne raader hvert af Patrouilledistrikterne, som jeg for aggjorde, over c. 11 Fartøjer med et Par og Fyve Stk hurtigtskydende, men desværre forældet, Imaaskyts af c. 37 mm Kaliber.

At det Sydlige Distrikts Berøgnings-Materiel vil være henvist til sig selv under Angrebet, er temmelig indlysende; og det er ikke usandsynligt, at samme vil være Tilfaldet for de Nordlige Distrikters Vedkommende, da

Fjenden kan antages samtidigt med Angrebet at ville alarmere paa flere Steder. I bedste Tilfælde kan man dog tænke sig, at man har gjættet Angrebets Maal rigtigt, og at man i Tide sender det af de Nordlige Distrikter der angribe, Halvdelene af Nahodistriklets Skytte til Hjælp. Man vil da have 15 til 16 Fartøier - hvoraf kun 1/3 fører Projektiler - med 32 a 33 Lsp Imaaskyts - men som jeg for sagde, desvare meget forældet og af ringeste Kaliber - til at møde Angrebet.

De Kræfter som Fjenden vil kunne møde midt til Angrebet gennemgik jeg for, man vil erindre tilstrækkeligt af mine Tal til at vide, at kun 20 tyske Torpedobaade, ville være Forsvarsstyrken betydeligt overlegne for Artilleriets Vedkommeude, 40 Lsp 50^m H.K. mod 32 Lsp gennemgaaende 37^m Rev.K. og H.K., og der er jo ingen Grund, hvorfor Fjenden skulde indskrænke sig til Tallet 20 Torpedobaade, nogle af Baadene ville jo nok gaa med, men de Fleste af dem faar han igjennem.

Hvor vil Angrebet blive foretaget?

Om Angrebet maa udføres i klart Vejr, kan det antages, at det bliver ført langs Saltholms N.V. Flak, hvorhos jo Fjenden, uden at møde anden Modstand end Patrouillerne, kan arbejde sig gennem de ubelyste Gødre Sparringer, for her at aabne Vejen for et Strubeangreb paa Middelfrundsfortet. - I gunstigt Vejr - s. usigtbart Vejr - antager jeg at Fjendens Angreb paa Minusparringerne vil gaa lige mod Middelfrundsfortet.

Hvorledes vil saa Angrebet blive udført?

Daaviddt jeg kan domme efter Fredmanøvrerne 1892-95-98 er jeg sikker her af en anden Mening end de, der tidligere har haft Anledning til at tænke over dette Spørgsmaal. Man har vel øiet Kontra-Minering, men som Regel har man øiet en langsom og besværlig Fiskning og Dragning af Kabler.

Jeg tænker mig at Fjendens første Colonne vil være udelukkende beregnet paa, at fordrive Patrouillerne, lykkes det tilkaldes ved Signal næste Colonne, der fører en Kontra-Minilinié o. s. v. Derpaa følger en grundig Gennemtrawling

af Farsvandet.

Det er jo kun Fantasi altsammen, hvorledes kan det være Audet; men jeg fortrøster mig til, at min Fantasi vil komme Virkeligheden nærmere end den, der lægge stor Vægt paa den indirekte Ukyndning efter Minerbordens Angivelser, eller som tale om, at Minesparringerne forsvare sig selv, hvad jeg har hørt en Autoritet paastaa.

En Ting troer jeg, man kan være sikker paa, at Augrebet vil komme med en Hæstighed, og blive ført med en Kraft, som vi slet ikke er i Stand til, at give et Billede af, ved vore Fredemanøvrer; og i Krigstid vil hele Pattouille- og Bevogtningsmateriellet blive holdt klare paa sine Stationer eller Distrikter Nat efter Nat til Augrebet kommer; Frivagt i nærmeste Forthavn skal man ikke tænke paa, thi som jeg før har hørdet, Forterne kan ikke forsvare Minesparringerne

Det vilde være ønskeligt at prøve paa at følge den Kamp, hvis Indledning jeg har søgt at fremstille, i dens videre Gang, eller at afdække Gæsninger om dens Resultater og dens Varighed.

Jeg har fremstillet hvad Forvarsmidler vi for Tiden raader over og dens rationelle Anvendelse, Pøllernes Fordeling; og disse Forvarsmidler har jeg til Sammenligning stillet lige overfor de Kræfter, som vi maa antage eventuelt ville blive ført imod os.

Enhver vil desæfter for sig kunne afgøre, hvad Forsvaret mangler, og hvad der er absolut nødvendigt, for at Forsvaret kan blive effectivt, og det var jo Formålet for min Fremstilling, at komme til Klarhed derover.

Skal jeg for min Part bevere de 2 Spørgsmaal, saa vil jeg sige at vi mangle:

For det 1ste: Et Forvar af Saltholmen

For det 2de: Forøgelse af det fremskudte Artilleri, særligt beskyttet Artilleri, og særligt paa Nordfronten.

For det 3de: Flyvende Materiel til Minesparringerne

For det 4de) Defensionskibenes Udrustning til den ene af dens særlige Opgaver, nemlig Sættelsen i Minesparringerens Forsvar.

og som absolut nødvendigt man jeg anføre.

- 1.) Anlag af Værker paa Galtholmen monteret med lette Skyts, det sydlige Værk tillige med 24^m Skyts.
- 2.) Anbringelse af Middelgrundfortets svære Artilleri i lukkede Pauستاarne, og Omdannelse af Fortets Kanoner, saa at de blive mere hurtigtskydende og yderligere Forstærkning af Nordfrontens Artilleri, ved Anlag af et Fort paa Landgrunden mod Nord, eller i det mindste, et virkeligt stærkt Skytsbatteri ved Hvidøre.
- 3.) Omdannelse, Omarmorering og Forøjelse af Patrouille- og Berøvningsmateriellet i en saadan Udstrækning, at det altid vil kunne møde Angreb paa Minesparringerne med 50 Co 12^m hurtigtskydende Skyts af fra 120 - 47^m Kaliber, og at det særligt udvikles i Retning af Fartøier af lignende Høirelse, som vore nuhavende 5 Kanonbaade, med et til Sparringerne passende Synliggørende og med ikke større Fart end 10 Knot.
- 4.) 4-5 Defensionskibes- eller Kampskibes-Forsyning med moderne let Artilleri og Torpedonat, saa at de om Natten og i usigtbart Vejr, kan posteres til Sparringerens Forsvar.

Hvornæget de her i Korthed nævnte Forsættelser vil koste, kan jeg jo egentlig ikke have nogen vel begrundet Mening om; skulde jeg nævne et Tal, vilde jeg sige 10-12 Millioner; men vil nogen nævne et andet Tal vil jeg slet ikke forsvare mit, og en Ting man man ikke glemme, at en yderligere Udvikling af Skyts og Pauver senere kan gøre vore Galtholmsflak-Fortet absolut nødvendigt.

Det er jo kun den mindre Del af den Sum jeg nævnte, der vil falde paa Marinens Konto, som extra-ordinære Udgifter, men jeg her jo ogsaa kun berørt den af Krigens Hovedopgaver, som vil kræve de færdigste Udgifter til Materiel, thi som jeg for her sagt, vi kan her for en Del benytte vore gamle Materiel, naar vi kun sørge for, at det udskiftes særlig,

at det er skikket til sine særlige Opgaver.

Ja som sagt, nogle Millioner vil der rulle, og jeg vil
saa til Slut: indnu engang med et Par Ord komme tilbage
til den historiske Indledning til min Fremstilling, og
fremhæve den Moral, som det forekommer mig, at den
indeholder, nemlig, at vi bør søge os for, at tilde være
Medborgere ind, at der kun kræves ringe Offre, for at gøre
Forsvaret effectivt, og at Spørgsmaalet for Maaens Ved-
kommende, kan løses paa Grundlag af det nuværende Budget.
derved tager vi vor Del af Ansvar for, ^{om Forsvarets} hvis den da igjen
bliver taget frem, kommer i et feilt Spor.

Jeg troer at en Del af hvad jeg i det Foregaaende
har fremført, taler for Rigtigheden af min Opfattelse,
at en af Hovedgrundene til at det er gaaet Forsvarensagen
saa galt, var at Tillidsforholdet mellem Befolkningen
og de Lægekundige gik tabt.

Den bedste Taktik, forudsat at det i det Hele taget
er betimeligt at tale om Spørgsmaalet, og forudsat vor i-
verste Myndighed overhovedet giver os Lov dertil, er derfor, at
sige Folk rent ud, hvad der er absolut nødvendigt for For-
svaret, og gøre dem forstaaeligt, at man enten maa
offre det eller - Ingenting, og at der ikke findes nogen
Mellemløp.

En eller anden stor Mand har en Gang sagt,
" Gud bevare mig for mine Venner, mine Fjender skal
jig nok selv klare mig for." Forsvarensagen er lidt i
den samme Situation.

Fjenderne - Forsvars-Nihilisterne - præster at For-
svaret vilde koste saa uhyre Summer, at det er latterligt
for os overhovedet at tænke paa at forsvere os. De
velmenende, men farlige Venner siger imod, at de Offre Forsvaret vil
kræve kun er saa ringe og smaa.

Ingen af Parterne tror selv paa hvad de siger, begge
Paaastandene ere kun Politik; men Vennernes Politik,
tror jeg er langt den farligste, thi den vil være mistel-
tiden mod os.

Sandheden ligger som altid i Midten. Offre vil
der kræves, men de ere hverken ringe eller uoverkommelige;

de vil vel nok være folkelige, men næppe sælgende ranskelige for Landet at bære.

Hvis Forsvarsagen igjen bliver taget op, sagde jeg for, thi hvornår det skeer, eller om det skeer er jo ikke godt at vide; Udsigterne synes ikke gode, men et Lykpunkt, der kan væsle om, at en Feudung er mulig, kan jeg finde i en Udtalelse i Rigsdagen fra 1883, som allena rigtignok ligger noget langt tilbage i Tiden.

Det er en kort Udtalelse i Folkethingsudvalgets Betænkning, underskrevet af det oppositionelle Hertsal, hvis for Linnis skal jeg til Slutning oplæse.

„ Er end alle disse Spørgsmaal (Forsvaragen) Gjenstand for temmelig afvigende Anskuelser, og er end Ordningen af Landets Forsvarssagen en allfor omfattende Opgave for det private Initiativ, saa er Spørgsmaalets Løsning derfor ikke mindre betydningsfuld, og vi føle os forvishede om, at der i Folket findes en saa kraftig Villie til at sørge Landets Ore, Udødelighed og Selvstændighed imod ethvert Angreb, at man ikke vil savne fornøden Støtte for Bestræbelser, der tilstræbe at give denne Villie et forstandigt, med Landets Interesser stemmende Udtryk i Ordningen af vort Forsvarssagen. ”
